

טביעה של שיניים (משמאל) מהווה את הראיה העיקרית לפיענוח רצח הפעילה הקומוניסטית מאשה אפרתי

לא בכל יום מומינים השוטרים בבית המעצר את אחד העצירים לארוחת-בוקר מעוררת תיאבון. שמואל ברוקס, שהיה עצור בחשד כי רצח את מאשה אפרתי מירושלים, זכה לכבוד כזה.

הוא לא שאל הרבה שאלות, אכל בתיאבון מן הסלט ופרס לעצמו פרוסת-לחם נוספת. אולם כאשר התכוון להחזיר לפיו את משולש-הגבינה שממנו כבר נגס, התנפלו עליו השוטרים וחטפו את הגבינה מפיו.

רק אז הבין העציר את הסיבה להומנה הנידיכה.

כ־21 באוקטובר כשנה שעברה נמצאה גופתה של מאשה אפרתי בתוך שלולית-ים ברירתה בירושלים. זה התגלה ביום הראשון בנזק, כאשר לא הגיעה לעבודתה בקופת-החולים. הד"ר בצלאל בלך, הפאתולוג הנודע, בדק את הגופה במקום הרצח, ומצא כי נקרעה דקירות סכין רבות בכל חלקי-גופה. הוא גם גילה על גבה סימני-נישיוכה.

מערכת תותבת

למישטרה לא היה קצה של חוט להתחיל בו את החקירה. מאשה עלתה ארצה לפני שנים רבות מרוסיה. היא היתה נשואה, התגרשה מבעלה ומאו חיה בגפה ועבדה בקופת-החולים. מלבד זה, היתה גם פעילה מאוד במפלגה הקומוניסטית בירושלים.

חוקרי המישטרה החלו את חקירתם בכיוונים פוליטיים. הם חשדו כי מישוה התנכל לאשה בגלל ריעותיה המיפלגתיות, או בגלל סיכסוכים פנימיים בתוך המפלגה. אולם כאשר החלה המישטרה לחקור יותר את חייה הפרטיים של הגברת הקשישה, התברר כי היא ניהלה חיי-אהבה סוערים עם אנשים רבים ומגוונים.

חקירת המישטרה עברה מן המישור הפוליטי

השיניים

המכפיליות

כי מערכת שיניו העליונות אינה עשויה שיניים טיבעיות, אלא תותבות, שניתן להסירן מגופו. מכיוון שאלה לא היו חלק בלתי-נפרד מגופו, פנו החוקרים לבית-המישפט וקיבלו צו יוצא-דופן המורה לתת למישטרה את השיניים התותבות לבדיקה.

הד"ר יונה סלע, מבית-הספר לרפואת-שיניים באוניברסיטת-ירושלים, בדק את השיניים העליונות הללו וניסה להשוותן לסימנים שנמצאו על הגופה. אולם הוא נתקל בקושי. בלי טביעת השיניים התחתונות היה כמעט בלתי-אפשרי להשוות את הסימנים.

על כן החליטו השוטרים להתחכם לעציר. הם הזמינו אותו לארוחת-בוקר נדיבה בבית-המעצר, ושמו על השולחן שני סוגים של גבינה, גבינה צהובה קשה וגבינה משולשת רכה. מייד אחרי שנגס העציר בגבינות הללו, משכו אותו החוקרים מפיו, ובשימחה רבה הסבירו לו כי כעת יש בידם רוגמה ממינשך-שיניו.

שירידי-הגבינה הועברו לבית-הספר לרפואת שיניים, ושם עשה מהם הד"ר סלע דגם גבס, והשווה אותו לסימני-הנישיוכה שעל הגופה. הוא מצא כי הסימנים תואמים. על סמך טביעת האצבע וטביעות-השיניים הגיש התובע, שימעון זולן, כתבי-אישום ברצח איש בירוקס.

גבס ונייר-העתקה

הטביעה הביאה עדויות מרעיות כדבר טביעת-האצבע, שהנאשם לא הכחיש כלל.

תורכיה, המתגורר בקריית-ים, ליד חיפה. הוא הודה כי קיים קישור-ידידות עם הנרצחת, שאותה הכיר דרך מודעה בעיתון, אולם סיפר כי יחסיהם נשחקו במשך הזמן, והסתיימו ללא סיבה מיוחדת יותר מחצי שנה לפני מותה. הוא הסביר כי לא היה לו כל מניע לרצוח את האשה, וכי את סוף השבוע שבו נרצחה בילה בביתו שליר חיפה.

הוא שוחרר, כמו גברים רבים אחרים, שהיו בקשרים רומנטיים עם הנרצחת.

כאשר נדמה היה כי החקירה הגיעה למבוי סתום, התברר למישטרה כי המפתח לפיענוח הרצח יהיה כנראה בטביעות-השיניים שנמצאו על גבה של המנוחה. הם החלו בודקים טביעות שיניים של גברים שונים, שנחקרו כבר בעבר. קיר החרסיה במיטבה שייכת לברוקס, תושב קריית-ים.

או פנתה המישטרה שוב לברוקס וביקשה ממנו לתת להם מיטבע משיניו, כדי להשוותו לסימנים שנמצאו על גופה של המנוחה, ולתת להם את התקשה לתת הסבר לטביעת-האצבע. לרוביו היה בן-בית בדירתה של מאשה בתקופת-החיזור שלו, ואז גם השאיר כנראה את טביעת-האצבע על הקיר. אולם כאשר ביקשו ממנו השוטרים לתת מינשך משיניו, סירב בכל תוקף.

סירובו זה העלה את חשדם של החוקרים, והם עצרו אותו מחדש. מכיוון שעל-פי החוק אי אפשר לחייב חשוד לתת למישטרה מידגם כלשהו מגופו, היכול להפיל-לו, לא יכלו השוטרים לקבל את מינשך שיניו של ברוקס. אולם הם גילו

הוא רק טען כי טביעה זו, שנמצאה ברירה, היא ישנה מאוד ולא הוטבעה ביום הרצח. לשם כך הביאה התביעה את עדויות חברותיה של הנרצחת, שסיפרו על שיגעונה לנקיון, ועל כך שהיא ממרקת את ביתה בכל שבוע, ולא יתכן שטביעות-אצבע נותרו על החרסיה יותר שבוע. התביעה לא הסתפקה בכך והביאה גם עדות מרעית, כי טביעת-אצבע אינה שוררת, ומיטשטש טשט לגמרי אחרי חודשיים-שלושה.

המחלקה לזיהוי פלילי במישטרת-ירושלים עשתה גם ניסוי מיוחד במינו. מאחר שהחוקרים ידעו את גירסתו של הנאשם כדבר מועד הטבעת טביעות-האצבע, הם לקחו למעברה אריה-חר-סינה מקיר-המיטבה ואת דלת-המירפסת בדירתה של הנרצחת, הטביעו עליהם טביעות-אצבע, וכך קו אותן שוב אחרי שלושה חודשים.

הם גילו כי טביעות-הגבס היו מטושטשות מאוד, בעוד שהטביעה של ברוקס היתה טריה ובהירה ביום שנמצאה.

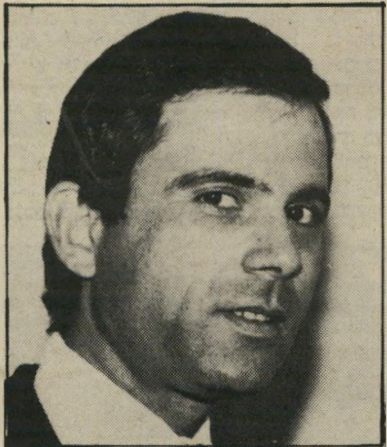
הסניגור, עורך-הדין יאיר גולן, עשה גם הוא עבודה יסודית ביותר. הוא בדק סיפורת מיקצר עית והביא לפני בית-המישפט. בסיפורת נאמר, כי טביעת-אצבע יכול שתשאר כמות שהיא על חרסיה במשך שנה ויותר. הוא עירער את כריית קות המחלקה לזיהוי-פלילי, וטען כי מאחר שהן נעשו בתנאים שונים לחלוטין מאלה שהיו במיט-בה של הנרצחת, אין להן כל ערך.

בעוד שטביעת-אצבע מתקבלת על-ידי בית-המישפט מזה שנים כעדות מחלטת לזיהוי של אדם, היה עיקר המחלוקת בתיק מופנה לעבר מיטבע-השיניים. הד"ר סלע הביא לבית-המישפט מקרן ושקופיות, והקרין לפני השופטים את דגם המיטבע עשה בעזרת השיניים התותבות של החשוד ודגם הגבס של שיניו התחתונות, שנלקח ממנו בעזרמה. את השיניים הטביע הרופא על נייר לבן, דרך נייר העתקה מיוחד. על הנייר הלבן נותרו סימני המיפגש בין שני טורי השיניים. הוא הראה לשופטים כי סימנים אלה תואמים בסבירות גבוהה את הכתמים הכחולים שמצא על גבה של הנרצחת.

בית-המישפט היה מוקסם מעדות ראשונות וחרשניות זאת. אבל הסניגור חקר את הד"ר בלך בעניין זה והראה לבית-המישפט כי מדע וזיהוי על-יפי מינשך-שיניים הוא עדיין בחיתוליו, ואין להתייחס אליו כאל טביעת-אצבע.

הסניגור עשה את עבודתו היטב, והתביעה החליטה, אחרי שסיימה כבר את ראיותיה, כי כראי שתביא עוד מומחה מיוחד מארצות-הברית. שיתמוך בעדותו של הד"ר סלע. לכך התנגד הסניגור בתוקף. הוא אמר כי עבר זמנה של התביעה, וכי אם לא היתה משוכנעת בראיות המומחה שהביאה מטעמה, היה עליה להביא את המומחה השני בעוד מועד, ולא לרחות את השי-מעתו.

בית-המישפט קיבל את טענותיו של הסניגור וסירב לאפשר לתביעה להביא את העד מארצות-הברית.

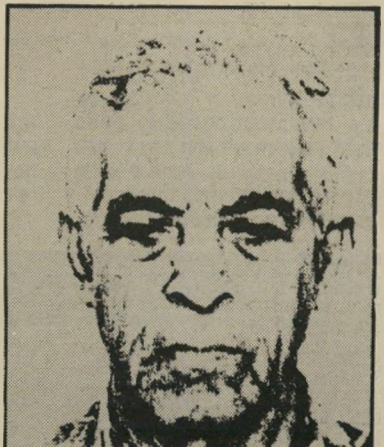
סניגור גולן

האם זוהי ראיה מספיקה?

המצב כפי שהוא משתקף כרגע בתיק מאשר כי לפי כל העדויות, גביעל פי עדויות חברותיה של הנרצחת, לא היה לברוקס כל מניע להרוג את מאשה. החברות העידו כי הידידות בין ברוקס לנרצחת הסתיימה מעצמה, בערך כחצי-שנה לפני מותה, כפי שהוא סיפר, וכי לא היתה לו כל סיבה לכעוס עליה.

זמן המוות לא נקבע בדיוקנות. הפאתולוג קבע כי מאשה נרצחה בתוך אותו סוף שבוע, אבל לא קבע אם היה זה ביום השישי או בשבת. הנאשם טוען כי את כל אותו זמן כילה בביתו. הוא אומנם לא הביא על-ידי איש בירושלים באותו סוף-שבוע, אולם שכניו בחיפה העידו כי כל אותו זמן היו תריסי ביתו מוגפים. דלתו סגורה, והם לא ראו אותו במשך כל אותו סוף-שבוע.

נראה כי המישפט כולו תלוי כרגע בטביעות-השיניים שעל הגופה.

נאשם ברוקס

חריץ-הגבינה נחטף מהפה

אל המישור הומנטי. שכנים סיפרו למישטרה על גברים שונים שהיו באים לביתה של הנרצחת ומבלים איתה את הלילה. חברותיה של המנוחה גילו למישטרה כי לשם הושגת גברים חדשים היתה מאשה משתמשת בשירותי מדור-המודעות בעיתונים. היא היתה מפרסמת מודעות-שירותין שונות, וכך הכירה הרבה גברים.

השוטרים ערכו חיפוש נרחב בדירתה של המנוחה, ואז התברר להם כי היא היתה מטורפת לנקיון. כל פריט בדירה הבהיק בנקיונו. חרסי-נות-המיטבה היו כראי וריצפת-הדירה היתה ללא רבב.

אולם, למרות כל הנקיון, מצאו השוטרים בכל זאת טביעת אצבע על חרסית-המיטבה.

עשרות גברים ממכריה של מאשה נעצרו ונחקרו, אך שוחררו מכיוון שהוכיחו אליכי. ביניהם היה גם שמואל ברוקס, מכונאי ילד